



Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 5ης Φεβρουαρίου 2015*

«Προδικαστική παραπομπή — Γεωργία — Κοινή γεωργική πολιτική — Κανονισμός (ΕΟΚ) 2078/92 — Μέθοδοι γεωργικής παραγωγής σύμφωνες με τις απαιτήσεις της προστασίας του περιβάλλοντος και της διατήρησης της υπαίθρου — Μακροχρόνια παύση της καλλιέργειας γεωργικών γαιών για περιβαλλοντικούς λόγους — Συγχρηματοδοτούμενες από την Ευρωπαϊκή Ένωση γεωργοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις προς κατόχους γεωργικών εκμεταλλεύσεων — Ιδιότητα του δικαιούχου τέτοιων ενισχύσεων»

Στην υπόθεση C-498/13,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, υποβληθείσα από το Συμβούλιο της Επικρατείας (Ελλάδα) με απόφαση της 1ης Αυγούστου 2013, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Σεπτεμβρίου 2013, στο πλαίσιο της δίκης

Αγροοικοσυστήματα ΕΠΕ

κατά

Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών,

Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων,

Περιφέρειας Θεσσαλίας (Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Α. Borg Barthet (εισηγητή), προεδρεύοντα του έκτου τμήματος, Ε. Levits και F. Biltgen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Αγροοικοσυστήματα ΕΠΕ, εκπροσωπούμενη από τον Π. Γιαταγαντζίδη, δικηγόρο,
- ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών, ο Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, καθώς και η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενοι από τον Ι. Χαλκιά και την Ε. Λεφθεριώτου,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την J. Aquilina και τον Δ. Τριανταφύλλου,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΟΚ) 2078/92 του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1992, σχετικά με μεθόδους γεωργικής παραγωγής που συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και με τη διατήρηση του φυσικού χώρου (ΕΕ L 215, σ. 85), και του κανονισμού (ΕΚ) 746/96 της Επιτροπής, της 24ης Απριλίου 1996, περί λεπτομερειών εφαρμογής του κανονισμού 2078/92 (ΕΕ L 102, σ. 19).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Αγροοικοσυστήματα ΕΠΕ (στο εξής: Αγροοικοσυστήματα) και, αφετέρου, του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, καθώς και της Περιφέρειας Θεσσαλίας (Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας), με αντικείμενο την απένταξη των μισθωμένων από την Αγροοικοσυστήματα γεωργικών εκτάσεων από το πρόγραμμα για τη μακροχρόνια παύση εκμεταλλεύσεως γεωργικών γαιών (στο εξής: Πρόγραμμα Μ.Π.Ε.Γ.Γ.)

Το νομικό πλαίσιο

Ο κανονισμός 2078/92

- 3 Η δεύτερη, η τέταρτη, η δέκατη, η ενδέκατη και η δωδέκατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2078/92 είχαν ως εξής:

«ότι τα μέτρα που αποσκοπούν στη μείωση της γεωργικής παραγωγής στην Κοινότητα πρέπει να έχουν ευνοϊκές επιπτώσεις από περιβαλλοντική άποψη·

[...]

ότι με βάση ένα καθεστώς κατάλληλων ενισχύσεων οι γεωργοί μπορούν να ασκούν ένα πραγματικό λειτούργημα στην υπηρεσία του συνόλου της κοινωνίας με την εισαγωγή ή τη διατήρηση μεθόδων παραγωγής που συμμορφώνονται προς τις αυξημένες απαιτήσεις της προστασίας του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων ή προς τις απαιτήσεις της διατήρησης του φυσικού χώρου και του τοπίου·

[...]

ότι το μέγεθος των προβλημάτων καθιστά αναγκαίο να εφαρμοστούν τα εν λόγω καθεστώτα προς όφελος όλων των γεωργών της Κοινότητας οι οποίοι αναλαμβάνουν να ασκούν τις δραστηριότητές τους κατά τρόπο που να προστατεύει, να διατηρεί ή να βελτιώνει το περιβάλλον και το φυσικό χώρο και να αποκλείει κάθε νέα χρήση εντατικής μεθόδου γεωργικής παραγωγής·

ότι [...] πρέπει [...] να θεσπιστεί καθεστώς που θα επιτρέπει μακροπρόθεσμα την παύση της καλλιέργειας γεωργικών γαιών για περιβαλλοντικούς λόγους και για την προστασία των φυσικών πόρων·

ότι τα μέτρα που προβλέπει ο παρών κανονισμός πρέπει να ενθαρρύνουν τους γεωργούς να αναλαμβάνουν να ασκούν δραστηριότητα που θα συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις της προστασίας του περιβάλλοντος και της διατήρησης του φυσικού χώρου, συμβάλλοντας έτσι στην ισορροπία των αγορών· ότι πρέπει να αποζημιώνονται οι γεωργοί για τις απώλειες εισοδήματος που οφείλονται στη μείωση της παραγωγής ή/και στην αύξηση του κόστους παραγωγής, καθώς και για το ρόλο τους στη βελτίωση του περιβάλλοντος».

4 Το άρθρο 1 του κανονισμού 2078/92 όριζε τα ακόλουθα:

«Θεσπίζεται κοινοτικό καθεστώς ενισχύσεων που συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), τμήμα Εγγυήσεων προκειμένου:

- να πλαισιωθούν οι αλλαγές που προβλέπονται στον τομέα των κοινών οργανώσεων αγορών,
- να υποβοηθηθεί η επίτευξη των στόχων των κοινοτικών πολιτικών στο γεωργικό τομέα και στον τομέα του περιβάλλοντος,
- να εξασφαλιστεί στους γεωργούς εύλογο εισόδημα.

Το καθεστώς αυτό αποσκοπεί στο:

- α) να ευνοήσει τη θέσπιση ή τη διατήρηση μεθόδων γεωργικής παραγωγής που θα μειώνουν τη ρύπανση την οποία δημιουργεί η γεωργία, πράγμα που συμβάλλει, επίσης, στην καλύτερη ισορροπία των αγορών, μέσω της μείωσης της παραγωγής·
- β) να ευνοήσει την εφαρμογή ευνοϊκών για το περιβάλλον εκτατικών μεθόδων φυτικής παραγωγής και εκτροφής βοοειδών και προβατοειδών, καθώς και τη μετατροπή αρόσιμων γαιών σε εκτατικούς βοσκοτόπους·
- γ) τρόπους χρήσης των γεωργικών γαιών που είναι συμβατοί με την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος, του τοπίου και των χαρακτηριστικών του, των φυσικών πόρων, των εδαφών και της γενετικής ποικιλομορφίας·
- δ) να ενθαρρύνει τη συντήρηση των εγκαταλελειμμένων γεωργικών και δασικών εκτάσεων στις περιπτώσεις που η συντήρησή τους επιβάλλεται από οικολογικούς λόγους, ή φυσικούς κινδύνους και κινδύνους πυρκαγιάς και να αποτρέψει με τον τρόπο αυτό τους κινδύνους δημογραφικής ερήμωσης της υπαίθρου·
- ε) να ενθαρρύνει την παύση της καλλιέργειας των γεωργικών εκτάσεων μακροπρόθεσμα για περιβαλλοντικούς λόγους·
- στ) να ενθαρρύνει τη διαχείριση των γαιών υπέρ της πρόσβασης και της ψυχαγωγίας του κοινού·
- ζ) να ευνοήσει την ευαισθητοποίηση και την κατάρτιση των γεωργών σε θέματα γεωργικής παραγωγής κατά τρόπο εναρμονιζόμενο με τις απαιτήσεις της προστασίας του περιβάλλοντος και τη συντήρηση του φυσικού χώρου.»

5 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού προέβλεπε τα κάτωθι:

«Υπό την προϋπόθεση ότι θα έχει θετικές συνέπειες για το περιβάλλον και το φυσικό χώρο, το καθεστώς μπορεί να περιλαμβάνει την παροχή ενισχύσεων στους κατόχους γεωργικών εκμεταλλεύσεων οι οποίοι αναλαμβάνουν την υποχρέωση:

[...]

- ε) να συντηρούν τις εγκαταλελειμμένες γεωργικές ή δασικές εκτάσεις·
- στ) να προβούν στην παύση της καλλιέργειας των γεωργικών εκτάσεων για περίοδο τουλάχιστον είκοσι ετών προκειμένου να χρησιμοποιηθούν για σκοπούς που συνδέονται με το περιβάλλον, ιδίως για τη δημιουργία βιοτόπων ή εθνικών δρυμών ή για την προστασία των υδρολογικών συστημάτων·

[...]».

- 6 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού:

«Μια ετήσια πριμοδότηση ανά εκτάριο ή ανά αποσυρόμενη μονάδα ζωικού κεφαλαίου χορηγείται στους κατόχους γεωργικών εκμεταλλεύσεων οι οποίοι αναλαμβάνουν για διάρκεια τουλάχιστον πέντε ετών μία ή περισσότερες από τις δεσμεύσεις που προβλέπονται στο άρθρο 2, σύμφωνα με το πρόγραμμα που εφαρμόζεται στην εξεταζόμενη ζώνη. Στην περίπτωση της παύσης καλλιέργειας γαιών, η διάρκεια της δέσμευσης αυτής ορίζεται σε είκοσι έτη.»

- 7 Το άρθρο 5 του κανονισμού 2078/92 όριζε τα εξής:

«1. Για την επίτευξη των στόχων του παρόντος κανονισμού στο πλαίσιο των γενικών κανονιστικών διατάξεων που προβλέπονται από το άρθρο 3, παράγραφος 4, ή/και των προγραμμάτων κατά ζώνες, τα κράτη μέλη καθορίζουν:

- α) τους όρους χορήγησης της ενίσχυσης·
- β) το ποσό των ενισχύσεων ανάλογα με τη δέσμευση που ανέλαβε ο δικαιούχος, με τις απώλειες εισοδήματος και με το βαθμό κατά τον οποίο το μέτρο αυτό αποτελεί κίνητρο·
- γ) τους όρους με τους οποίους η ενίσχυση για τη συντήρηση των εγκαταλελειμμένων εκτάσεων που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο ε', μπορεί να χορηγείται και σε άτομα που δεν είναι γεωργοί, εάν δεν υπάρχουν γεωργοί·

[...]

2. Καμία ενίσχυση δυνάμει του παρόντος κανονισμού δεν χορηγείται για εκτάσεις που υπάγονται στο κοινοτικό καθεστώς παύσης της καλλιέργειας των γαιών οι οποίες δεν χρησιμοποιούνται για παραγωγή τροφίμων.

[...]»

- 8 Ο κανονισμός 2078/92 καταργήθηκε δυνάμει του άρθρου 55, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 1257/1999 του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1999, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) και για την τροποποίηση και κατάργηση ορισμένων κανονισμών (ΕΕ L 160, σ. 80).
- 9 Εντούτοις, βάσει του άρθρου 55, παράγραφος 3, του κανονισμού 1257/1999, οι κανονισμοί και οι διατάξεις που καταργήθηκαν δυνάμει των παραγράφων 1 και 2 του ίδιου άρθρου, εξακολουθήσαν να εφαρμόζονται ως προς τις δράσεις τις οποίες είχε εγκρίνει η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στο πλαίσιο των ως άνω κανονισμών πριν από την 1η Ιανουαρίου 2000.

Ο κανονισμός 746/96

- 10 Το άρθρο 1 του κανονισμού 746/96 είχε ως εξής:

«Οι ενισχύσεις για τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2078/92 χορηγούνται για δεσμεύσεις που έχουν θετικές επιπτώσεις επί του περιβάλλοντος και του φυσικού χώρου. Λαμβανομένων υπόψη των στόχων που αναφέρονται στο άρθρο 1 του εν λόγω κανονισμού, οι δεσμεύσεις αυτές πρέπει να προσαρμόζουν περισσότερο τις μεθόδους παραγωγής στις απαιτήσεις της προστασίας του περιβάλλοντος και κατ' αυτόν τον τρόπο να συμβάλλουν στη βελτίωση των ορθών γεωργικών πρακτικών.»

Η απόφαση 2000/115/EK

- 11 Το παράρτημα I της αποφάσεως 2000/115/EK της Επιτροπής, της 24ης Νοεμβρίου 1999, σχετικά με τους ορισμούς των χαρακτηριστικών, τον κατάλογο των γεωργικών προϊόντων, τις εξαιρέσεις και τις περιφέρειες και περιοχές όσον αφορά τις έρευνες για τη διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (ΕΕ 2000, L 38, σ. 1), το οποίο επιγράφεται «Ορισμοί και επεξηγήσεις που ισχύουν για τον κατάλογο των χαρακτηριστικών που θα χρησιμοποιούνται στις κοινοτικές έρευνες για τη διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων», ορίζει τη γεωργική εκμετάλλευση ως εξής:

«Μια ενιαία μονάδα, τόσο από τεχνική όσο και από οικονομική άποψη, που έχει ενιαία διαχείριση και η οποία παράγει γεωργικά προϊόντα. Η εκμετάλλευση μπορεί επίσης να παράγει και άλλα συμπληρωματικά (μη γεωργικά) προϊόντα και υπηρεσίες.»

- 12 Το σημείο Β/01 του ίδιου παραρτήματος προβλέπει τα ακόλουθα:

«Ο κάτοχος της εκμετάλλευσης είναι το φυσικό πρόσωπο, η ομάδα φυσικών προσώπων ή το νομικό πρόσωπο για λογαριασμό του οποίου και στο όνομα του οποίου λειτουργεί η εκμετάλλευση και ο οποίος είναι νομικά και οικονομικά υπεύθυνος για την εκμετάλλευση, δηλαδή αναλαμβάνει τους οικονομικούς κινδύνους της εκμετάλλευσης. Ο κάτοχος μπορεί να είναι ιδιοκτήτης της εκμετάλλευσης ή να τη μισθώνει ή να είναι κληρονομικός μακροχρόνιος μισθωτής ή επικαρπωτής ή διαχειριστής περιουσίας τρίτου. Όλοι οι εταίροι μιας ομαδικής εκμετάλλευσης που συμμετέχουν στις γεωργικές εργασίες στην εκμετάλλευση αυτή θεωρούνται κάτοχοι.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 13 Η Αγροοικοσυστήματα συστάθηκε υπό τη μορφή εταιρίας περιορισμένης ευθύνης η οποία, σύμφωνα με το καταστατικό της, έχει ως σκοπό, μεταξύ άλλων, τη μελέτη και την εκτέλεση προγραμμάτων και έργων που αφορούν την προστασία, την αποκατάσταση και την ανάδειξη του αγροτικού και φυσικού περιβάλλοντος, την ανάληψη πρωτοβουλιών και ενεργειών για την προστασία του περιβάλλοντος, την εκπόνηση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, καθώς και τη μελέτη και την εφαρμογή προγραμμάτων που στοχεύουν στην αγροτική ανάπτυξη.
- 14 Το 1997 η Αγροοικοσυστήματα μίσθωσε γεωργικές γαίες συνολικής εκτάσεως 237,4 εκταρίων στην περιφερειακή ενότητα Μαγνησίας προκειμένου να δημιουργήσει ιδίως βιοτόπους και οικολογικά πάρκα.
- 15 Στις 26 Ιανουαρίου 1998 η Αγροοικοσυστήματα συνήψε με τον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Μαγνησίας, ως νόμιμο εκπρόσωπο του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, σύμβαση εκμεταλλεύσεως στο πλαίσιο του προβλεπόμενου από τον κανονισμό 2078/92 Προγράμματος Μ.Π.Ε.Γ.Γ.

- 16 Η μισθωμένη αυτή γεωργική έκταση εντάχθηκε στο συγκεκριμένο πρόγραμμα για 20 έτη, αρχής γενομένης από το 1998. Η Αγροοικοσυστήματα ανέλαβε διάφορες δεσμεύσεις για την υλοποίηση των στόχων του Προγράμματος, αποδεχόμενη και τη διενέργεια των σχετικών ελέγχων από τις αρμόδιες αρχές, και, σε αντάλλαγμα, της καταβλήθηκε βασική οικονομική ενίσχυση υπολογιζόμενη ανά εκτάριο, καθώς και πρόσθετη ενίσχυση για 5 έτη με σκοπό τη δημιουργία φυσικού πάρκου.
- 17 Τον Ιούνιο του 2005 η Κεντρική Επιτροπή Ελέγχου του Προγράμματος Μ.Π.Ε.Γ.Γ. για την ελληνική επικράτεια έκρινε ότι η επίμαχη γεωργική έκταση ήταν μεν επιλέξιμη για ένταξη στο Πρόγραμμα, πλην όμως η Αγροοικοσυστήματα δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις ώστε να δικαιούται τις σχετικές ενισχύσεις.
- 18 Κατά την Κεντρική Επιτροπή, δικαίωμα υπαγωγής στο Πρόγραμμα είχαν αποκλειστικώς και μόνο φυσικά ή νομικά πρόσωπα που, κατά τον χρόνο της εντάξεως των γεωργικών τους γαιών στο Πρόγραμμα, αποκόμιζαν, από γεωργική δραστηριότητα ασκούμενη στις επιλέξιμες εκτάσεις, εισόδημα το οποίο επρόκειτο να απολέσουν λόγω της σχεδιαζόμενης μείωσης της παραγωγής τους ή, ακόμη, λόγω ενδεχόμενης αύξησης του κόστους παραγωγής.
- 19 Αντιθέτως, δεν είχαν δικαίωμα υπαγωγής στο Πρόγραμμα τυχόν φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία, κατά τον χρόνο της εντάξεως των γεωργικών τους γαιών στο Πρόγραμμα, ουδεμία απώλεια εισοδήματος υπέστησαν λόγω της μετατροπής της εκμεταλλεύσεως τους, όπως δεν είχαν, κατά μείζονα λόγο, δικαίωμα υπαγωγής νομικά πρόσωπα που συστάθηκαν επιδιώκοντας τον συγκεκριμένο εμπορικό σκοπό, δηλαδή να εισπράξουν τις προβλεπόμενες στο πλαίσιο του Προγράμματος ενισχύσεις μέσω της εντάξεως στο Πρόγραμμα γεωργικών γαιών τις οποίες είχαν μισθώσει ή επρόκειτο να μισθώσουν προς τον σκοπό αυτόν.
- 20 Η Κεντρική Επιτροπή Ελέγχου του Προγράμματος Μ.Π.Ε.Γ.Γ., εκτιμώντας ότι η Αγροοικοσυστήματα συστάθηκε ως εμπορική εταιρία, ότι ουδεμία απώλεια εισοδήματος είχε λόγω της εντάξεως της επίμαχης γεωργικής εκτάσεως στο Πρόγραμμα Μ.Π.Ε.Γ.Γ. και ότι προέβη τόσο στη μίσθωση της εκτάσεως αυτής όσο και στην ένταξή της στο συγκεκριμένο Πρόγραμμα με εμπορικό και κερδοσκοπικό σκοπό σε αντίθεση προς τα όσα ορίζουν οι διατάξεις του κανονισμού 2078/92, κατέληξε ότι κακώς η επίμαχη γεωργική έκταση εντάχθηκε στο Πρόγραμμα και ότι έπρεπε, ως εκ τούτου, να απενταχθεί.
- 21 Κατά συνέπεια, με απόφαση που εξέδωσε ο Διευθυντής της Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Μαγνησίας στις 14 Νοεμβρίου 2007, η σύμβαση εκμεταλλεύσεως η οποία είχε συναφθεί μεταξύ, αφενός, του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και, αφετέρου, της Αγροοικοσυστήματα καταγγέλθηκε και η επίμαχη γεωργική έκταση απεντάχθηκε από το Πρόγραμμα Μ.Π.Ε.Γ.Γ.
- 22 Η Αγροοικοσυστήματα άσκησε προσφυγή κατά της ως άνω αποφάσεως. Ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Λάρισας υποστήριξε, πιο συγκεκριμένα, ότι από τις διατάξεις τόσο του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 2078/92 όσο και του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 746/96, από την απόφαση της 89/651/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 26ης Οκτωβρίου 1989, αναφερόμενη στους ορισμούς των χαρακτηριστικών και στον κατάλογο των γεωργικών προϊόντων ενόψει των κοινοτικών ερευνών για τη διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων κατά την περίοδο 1988-1997 (ΕΕ L 391, σ. 1), καθώς και από την απόφαση 2000/115 προκύπτει ότι δικαιούνται να υπαχθούν στο Πρόγραμμα Μ.Π.Ε.Γ.Γ. οι κάτοχοι γεωργικών εκμεταλλεύσεων, ήτοι φυσικά ή νομικά πρόσωπα, είτε έχουν την ιδιότητα του ιδιοκτήτη είτε του μισθωτή, ανεξαρτήτως αν ασκούν γεωργική δραστηριότητα σε εκμεταλλεύσεις που ήδη λειτουργούσαν και απέδιδαν γεωργικό εισόδημα. Κατά την άποψη της Αγροοικοσυστήματα, αυτή ακριβώς η αποστέρηση της δυνατότητας χρήσεως των οικείων γεωργικών γαιών κατά τον προορισμό τους είναι ο λόγος για τον οποίο καταβάλλεται στον κάτοχο της γεωργικής εκμεταλλεύσεως η προβλεπόμενη από τον κανονισμό 2078/92 οικονομική ενίσχυση.

- 23 Το Διοικητικό Εφετείο Λάρισας έκρινε ότι από τους κανονισμούς 2078/92 και 746/96 συνάγεται ότι στο Πρόγραμμα Μ.Π.Ε.Γ.Γ. μπορούν να υπαχθούν μόνον πρόσωπα που ασχολούνται με τη γεωργία ως κύρια επαγγελματική δραστηριότητα και αποκομίζουν από την εκμετάλλευση των επιλέξιμων γεωργικών γαιών εισόδημα το οποίο πρόκειται να μειωθεί λόγω των υποχρεώσεων και των δεσμεύσεων που αναλαμβάνουν στο πλαίσιο αυτό. Εκτιμώντας συναφώς ότι η Αγροοικοσυστήματα ούτε γεωργική δραστηριότητα ασκούσε ούτε είχε υποστεί οποιαδήποτε απώλεια γεωργικού εισοδήματος λόγω της παύσεως της καλλιέργειας των επίμαχων εκτάσεων, το δικαστήριο αυτό συνήγαγε το συμπέρασμα ότι η εταιρία αυτή δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις υπαγωγής στο Πρόγραμμα ως προς τις γεωργικές γαίες που είχε μισθώσει.
- 24 Συνεπώς, το Διοικητικό Εφετείο Λάρισας απέρριψε την προσφυγή της Αγροοικοσυστήματα.
- 25 Η Αγροοικοσυστήματα, η οποία προσάπτει στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο ότι στηρίχθηκε σε εσφαλμένη ερμηνεία των κανονισμών 2078/92 και 746/96, άσκησε κατόπιν τούτου αναίρεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.
- 26 Το Συμβούλιο της Επικρατείας, εκτιμώντας ότι για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης είναι αναγκαία η ερμηνεία των προαναφερθέντων κανονισμών, αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Οι δικαιούμενοι προς ένταξη στο πρόγραμμα της μακροχρόνιας παύσης καλλιέργειας γεωργικών γαιών, κατά το σύστημα των κανονισμών [...] 2078/92 και 746/96, απαιτείται να έχουν την ιδιότητα του γεωργού ή αρκεί η ανάληψη από αυτούς του οικονομικού κινδύνου της εντασσόμενης εκμετάλλευσης, για τη διαχείριση της οποίας είναι υπεύθυνοι;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 27 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν δικαιούνται να υπαχθούν στο Πρόγραμμα Μ.Π.Ε.Γ.Γ. δυνάμει του κανονισμού 2078/92 μόνον πρόσωπα που έχουν την ιδιότητα του γεωργού ή αν αρκεί η εκ μέρους τους ανάληψη του οικονομικού κινδύνου που συνδέεται με την επιλέξιμη εκμετάλλευση για τη διαχείριση της οποίας είναι υπεύθυνα.
- 28 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η Αγροοικοσυστήματα αμφισβήτησε τον τρόπο με τον οποίο το Διοικητικό Εφετείο Λάρισας ερμήνευσε τους κανονισμούς 2078/92 και 746/96, ότι δηλαδή μπορούν να υπαχθούν στο ως άνω Πρόγραμμα μόνον πρόσωπα που ασχολούνται με τη γεωργία ως κύρια επαγγελματική δραστηριότητα και αποκομίζουν από την εκμετάλλευση των επιλέξιμων γεωργικών γαιών εισόδημα το οποίο πρόκειται να μειωθεί λόγω των υποχρεώσεων και των δεσμεύσεων που αναλαμβάνουν συναφώς.
- 29 Κατά την άποψη της Αγροοικοσυστήματα, από το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 2078/92, το οποίο στην απόδοσή του στην ελληνική γλώσσα αναφέρεται σε «κάτοχοι γεωργικών εκμεταλλεύσεων» (*exploitants agricoles*) για να προσδιορίσει ποια πρόσωπα αφορά το θεσπιζόμενο με τον κανονισμό καθεστώς ενισχύσεων, συνάγεται ότι η ιδιότητα του γεωργού δεν συνιστά προϋπόθεση υπαγωγής στο Πρόγραμμα Μ.Π.Ε.Γ.Γ.
- 30 Η Αγροοικοσυστήματα υποστηρίζει, ειδικότερα, ότι στον εν λόγω κανονισμό γίνεται διάκριση μεταξύ της έννοιας «γεωργοί» (*agriculteurs*) και της έννοιας «κατόχους γεωργικών εκμεταλλεύσεων» (*exploitants agricoles*). Η δεύτερη αυτή έννοια, ευρύτερη από την πρώτη, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι αντιστοιχεί στον ορισμό που δίνει το σημείο Β/01 του παραρτήματος Ι της αποφάσεως 2000/115, δηλαδή «το φυσικό πρόσωπο, η ομάδα φυσικών προσώπων ή το νομικό πρόσωπο για λογαριασμό του οποίου και στο όνομα του οποίου λειτουργεί η εκμετάλλευση και ο οποίος είναι νομικά και οικονομικά υπεύθυνος για την εκμετάλλευση, δηλαδή αναλαμβάνει τους οικονομικούς κινδύνους της εκμετάλλευσης».

31. Επισημαίνεται κατ' αρχάς ότι υπάρχουν αποκλίσεις μεταξύ των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 2078/92.
32. Συγκεκριμένα, ενώ στις αποδόσεις της διατάξεως αυτής στην ελληνική, τη γαλλική, την ιταλική και την ολλανδική γλώσσα γίνεται λόγος για «κατόχους γεωργικών εκμεταλλεύσεων» προκειμένου να προσδιοριστεί ποια πρόσωπα αφορά το θεσπιζόμενο με τον κανονισμό καθεστώς ενισχύσεων, αντιθέτως στην ισπανική, τη γερμανική και την αγγλική απόδοση της ίδιας διατάξεως απαντά η λέξη «γεωργός».
33. Επ' αυτού υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται ομοιόμορφα, λαμβανομένων υπόψη των αποδόσεών τους σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης, και ότι, σε περίπτωση αποκλίσεως μεταξύ των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων μιας πράξεως του δικαίου της Ένωσης, η επίμαχη διάταξη θα πρέπει να ερμηνευθεί με γνώμονα την όλη οικονομία και τον σκοπό της ρυθμίσεως της οποίας αυτή αποτελεί στοιχείο (βλ. απόφαση GSV, C-74/13, EU:C:2014:243, σκέψη 27 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
34. Εν προκειμένω, μολονότι στις αποδόσεις του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 2078/92 στην ελληνική, τη γαλλική, την ιταλική και την ολλανδική γλώσσα χρησιμοποιείται ο όρος «κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης», και όχι η λέξη «γεωργός», για να υποδηλωθεί ποια πρόσωπα αφορά το οικείο καθεστώς ενισχύσεων, οι δύο αυτές έννοιες είναι κατ' ουσίαν ταυτόσημες, όπως απορρέει από την όλη οικονομία του κανονισμού.
35. Τούτο προκύπτει τόσο από το προοίμιο του κανονισμού 2078/92, όπου, σε όλες τις γλωσσικές αποδόσεις που προαναφέρθηκαν στη σκέψη 32 της παρούσας αποφάσεως, χρησιμοποιείται η λέξη «γεωργός», και όχι ο όρος «κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης», περιλαμβανομένων της τέταρτης και της δωδέκατης αιτιολογικής σκέψεως όπου προσδιορίζεται ότι το θεσπιζόμενο καθεστώς ενισχύσεων αφορά τους «γεωργούς», όσο και από το άρθρο 1 του ίδιου κανονισμού, το οποίο ορίζει ότι σκοπός του συγκεκριμένου καθεστώτος ενισχύσεων είναι, μεταξύ άλλων, να εξασφαλιστεί «στους γεωργούς» εύλογο εισόδημα.
36. Η ως άνω ερμηνεία ενισχύεται από το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 2078/92, σχετικά με τις εγκαταλελειμμένες εκτάσεις, από το οποίο συνάγεται ότι η μοναδική περίπτωση να χορηγηθεί η προβλεπόμενη στο άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 2078/92 οικονομική ενίσχυση σε πρόσωπα που δεν είχαν την ιδιότητα του γεωργού ήταν να μην υπήρχαν γεωργοί για να διασφαλίσουν τη συντήρηση των εγκαταλελειμμένων γεωργικών ή δασικών εκτάσεων.
37. Η ερμηνεία η οποία απορρέει από τις ανωτέρω σκέψεις, ότι δηλαδή μόνον πρόσωπα που είχαν την ιδιότητα του γεωργού μπορούσαν να ζητήσουν να υπαχθούν στο Πρόγραμμα Μ.Π.Ε.Γ.Γ., είναι σύμφωνη και με τους επιδιωκόμενους από τον κανονισμό 2078/92 σκοπούς.
38. Ειδικότερα, όπως καθίσταται σαφές από τη δεύτερη, τη δέκατη και τη δωδέκατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού, βασικός σκοπός του θεσπιζόμενου κοινοτικού καθεστώτος ενισχύσεων ήταν να ρυθμιστεί η γεωργική παραγωγή (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση Huber, C-336/00, EU:C:2002:509, σκέψη 35).
39. Αυτός ήταν, μεταξύ άλλων, ο σκοπός και του Προγράμματος Μ.Π.Ε.Γ.Γ., δυνάμει του οποίου καταβαλλόταν οικονομικό αντιστάθμισμα στους γεωργούς που δεσμεύονταν να παύσουν, στο πλαίσιο της γεωργικής τους δραστηριότητας, να καλλιεργούν τμήμα των γεωργικών τους εκτάσεων, για λόγους σχετικούς με το περιβάλλον και με την προστασία των φυσικών πόρων.
40. Σημειωτέον συναφώς ότι ο ορισμός, στο άρθρο 2, στοιχείο γ', του κανονισμού (ΕΚ) 1782/2003 του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2003, για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) 2019/93, (ΕΚ)

1452/2001, (ΕΚ) 1453/2001, (ΕΚ) 1454/2001, (ΕΚ) 1868/94, (ΕΚ) 1251/1999, (ΕΚ) 1254/1999, (ΕΚ) 1673/2000, (ΕΟΚ) 2358/71 και (ΕΚ) 2529/2001 (ΕΕ L 270, σ. 1 και διορθωτικό ΕΕ 2004 L 94, σ. 70), της «γεωργικής δραστηριότητας» υπό την έννοια ότι περιλαμβάνει τη διατήρηση της γης σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση, δεν θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως στοιχείο για την ερμηνεία του κανονισμού 2078/92, δεδομένου ότι ο ορισμός αυτός ήταν προσαρμοσμένος στο συγκεκριμένο πλαίσιο της αποσυνδέσεως των ενισχύσεων από τη γεωργική παραγωγή, ήτοι σε πλαίσιο εντελώς διαφορετικό από εκείνο στο οποίο εντάσσονται τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης. Πράγματι, στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, οι γεωργικές ενισχύσεις χορηγούνταν, κατά βάση, ακόμη με γνώμονα τον όγκο της παραγωγής.

- 41 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι μπορούσαν να υπαχθούν στο Πρόγραμμα Μ.Π.Ε.Γ.Γ. μόνον πρόσωπα τα οποία δραστηριοποιούνταν ήδη στη γεωργική παραγωγή.
- 42 Η ως άνω ερμηνεία ενισχύεται από το παράρτημα Ι της αποφάσεως 2000/115, το οποίο προβλέπει ρητώς ότι «[ό]λοι οι εταίροι μιας ομαδικής εκμετάλλευσης που συμμετέχουν στις γεωργικές εργασίες στην εκμετάλλευση αυτή θεωρούνται κάτοχοι», ενώ ορίζει ως γεωργική εκμετάλλευση την «ενιαία μονάδα, τόσο από τεχνική όσο και από οικονομική άποψη, που έχει ενιαία διαχείριση και η οποία παράγει γεωργικά προϊόντα».
- 43 Επιπλέον το Δικαστήριο, μολοντί έχει αποφανθεί ότι οι περιβαλλοντικοί στόχοι καταλέγονται μεταξύ των σκοπών που επιδιώκονται με τον κανονισμό 2078/92, έχει επίσης διευκρινίσει ότι η προώθηση μορφών παραγωγής πιο φιλικών προς το περιβάλλον, καίτοι αποτελεί ασφαλώς έναν από τους σκοπούς της κοινής γεωργικής πολιτικής, έχει πάντως δευτερεύουσα σημασία (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση Huber, EU:C:2002:509, σκέψεις 32 και 36).
- 44 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να ευδοκιμήσει το επιχείρημα της Αγροοικοσυστήματα ότι η υλοποίηση των γεωργοπεριβαλλοντικών σκοπών τους οποίους επιδιώκει ο κανονισμός 2078/92 αρκεί, αυτή και μόνον, για να δικαιολογήσει τη χορήγηση της προβλεπόμενης από τον εν λόγω κανονισμό ενισχύσεως και σε άλλα πρόσωπα, που δεν είναι γεωργοί.
- 45 Βάσει όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο κανονισμός 2078/92 έχει την έννοια ότι μόνον πρόσωπα τα οποία δραστηριοποιούνταν ήδη στη γεωργική παραγωγή μπορούσαν να υπαχθούν στο Πρόγραμμα Μ.Π.Ε.Γ.Γ. δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του κανονισμού αυτού.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 46 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έκτο τμήμα) αποφαινεται:

Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2078/92 του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1992, σχετικά με μεθόδους γεωργικής παραγωγής που συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και με τη διατήρηση του φυσικού χώρου, έχει την έννοια ότι μόνον πρόσωπα τα οποία δραστηριοποιούνταν ήδη στη γεωργική παραγωγή μπορούσαν να υπαχθούν σε πρόγραμμα μακροπρόθεσμης παύσεως της καλλιέργειας γεωργικών εκτάσεων, δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του κανονισμού αυτού.

(υπογραφές)